

Студент 4 курсу
факультету менеджменту та маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

АНАЛІЗ МЕТОДІВ КІЛЬКІСНОЇ ОЦІНКИ РИЗИКІВ

Анотація. Проаналізовано основні методи кількісної оцінки ризику у підприємницькій діяльності, виявлено їх переваги і недоліки з метою вдосконалення цих методів.

Аннотация. Проанализированы основные методы количественной оценки риска в предпринимательской деятельности, выявлены их преимущества и недостатки с целью совершенствования этих методов.

Annotation. The basic methods of quantitative risk assessment in business were analyzed, their advantages and disadvantages were identified with a view to improving these methods.

Ключові слова: ризик, кількісна оцінка ризику, методи оцінки ризику.

Ризик – невід’ємна складова частина людського життя. Він породжується невизначеністю, відсутністю достатньої повної інформації про подію чи явище, та неможливістю прогнозувати розвиток подій. В умовах жорсткої конкуренції, політичної та економічної нестабільності однієї з найважливіших задач функціонування підприємства є виявлення та аналіз ризиків, що можуть виникнути в процесі його роботи, а також визначення найбільш ефективних методів зниження ризиків.

У західних країнах явище економічного ризику почали відслідковувати й вивчати вже наприкінці XIX століття. На початку XX століття проблема ризику почала активно досліджуватися і вітчизняними економістами, а поняття ризику було закріплено в низці законодавчих актів колишнього СРСР. Але вже в середині 30-х років XX століття "ризик" був оголошений буржуазним поняттям, характерним для капіталістичного господарства і зовсім невластивим плановому характеру соціалістичної системи господарювання [1].

Відновлення інтересу до поняття ризику в підприємницькій діяльності відбулося лише на початку 90-х років XX століття і, перш за все, було пов’язано з економічними реформами та перебудовою. В Україні народження нового напрямку наукових досліджень, відомого як ризикологія, було проголошено на конференції, яка відбулася у жовтні 1998 р. [2, с. 130].

Сьогодні ж в Україні, все більше приділяється уваги своєчасному виявленню ризику та його аналізу. Велику увагу цим питанням надавали Вітлінський В. В., Донець Л. І., Матвійчук В. В., Стешенко О. Д. та ін.

Незважаючи на те, що ситуації, коли відсутній ризик, в економіці майже не зустрічаються, це явище є недостатньо вивченим. І до сьогодні в економічній літературі спостерігається неоднозначність у трактуванні рис, властивостей і елементів ризику, а також методів аналізу ризику та способів управління ним. З огляду на це, метою роботи є дослідження найбільш ефективних для застосування методів оцінювання ризиків у підприємницькій діяльності.

Оцінка ризику – один з етапів аналізу ризиків. Вона полягає в якісній або кількісній оцінці можливих втрат і можливості їх виникнення. Кількісна оцінка ризику припускає математичну оцінку міри і ступеня ризику. Набуті значення включаються в розрахунки, що обґрунтовують економічну ефективність ухвалюваних рішень.

Для кількісної оцінки ризику існують різні методи, кожний з яких має свої переваги і недоліки і використовується в цілком конкретних ситуаціях; універсального методу, прийнятого для всіх випадків, не існує [3].

Статистичний метод ґрунтується на аналізі коливань оцінного показника за визначений період часу. Залежно від результативності дій за цей період часу діяльність підприємства відносять до однієї з п’яти зон ризику: безризикова зона, зона мінімального ризику, зона підвищеного ризику, зона критичного ризику, зона неприпустимого ризику [4]. Віднесення результатів діяльності до тієї чи іншої зони ризику виконується залежно від рівня втрат. Так, у безризиковій зоні втрати відсутні; у зоні мінімального ризику втрати не перебільшують чистого прибутку; у зоні підвищеного ризику втрати вище за чистий прибуток, але менше за валовий дохід; у зоні критичного ризику втрати вище за валовий дохід, але менше виторгу від реалізації продукції; у зоні неприпустимого ризику втрати зів’язані з розміром власних коштів підприємств [3].

Аналітичний метод використовує традиційні показники, які застосовуються для оцінки ефективності інвестиційних і інноваційних проектів: період окупності, внутрішня норма прибутковості, індекс рентабельності, чистий приведений дохід тощо. Порівнюючи значення зазначених показників альтернативних проектів, визначають ступінь їх ризику [4].

Метод використання дерева рішень й імовірнісного підходу дозволяє розглядати й аналізувати різні сценарії розвитку подій, викликані впливом різних чинників ризику [4].

Метод оцінки фінансової стійкості чи оцінки доцільності витрат орієнтований на ідентифікацію потенційних зон фінансової стійкості і відповідних їм зон ризику у сфері виробничо-фінансової діяльності підприємства (інвестування проекту), у результаті чого робиться висновок про фінансову стійкість конкретного виду діяльності чи про доцільність інвестиційних вкладень [4].

Метод експертних оцінок є тим єдиним методом, який дозволяє оцінювати ступінь ризику конкретних рішень

Нормативний метод передбачає застосування системи відомих фінансових коефіцієнтів та їх нормативних значень, з якими порівнюють фактичні значення. За ступенем невідповідності оцінюють величину ризику [4].

Метод аналізу чутливості проекту полягає у виявленні чутливості конкретних оціночних показників проекту при зміні значень його вхідних параметрів [4].

Метод аналогій передбачає використання даних про ризику аналогічних проектів, що виконувалися в аналогічних умовах, для оцінки ризику конкретних проектів [4].

Слід проаналізувати переваги і недоліки кожного з наведених методів кількісної оцінки ризиків. Результати подано в таблиці.

Таблиця

Переваги і недоліки методів кількісної оцінки ризиків

Назва методу	Переваги	Недоліки
1	2	3
Статистичний метод	Можливість одержання найбільш повної кількісної картини про рівень ризику	Не аналізуються джерела походження ризику, необхідна повна статистична інформація, невисока точність оцінки
Аналітичний метод	Можливість проведення пофакторного аналізу параметрів, які впливають на ризик	Метод ще недостатньо розроблений на теоретичному рівні
Метод використання дерева рішень	Дозволяє розглядати й аналізувати різні сценарії розвитку подій	Досить складно точно оцінити вірогідність настання несприятливих умов

Закінчення таблиці

1	2	3
Метод оцінки фінансової стійкості	Дозволяє зарахувати підприємство до однієї із зон фінансової стійкості, і відповідно, ризику	Не враховує вплив конкретних чинників ризику на зростання чи зменшення ступеня ризику проекту
Метод експертних оцінок	Оцінки тих видів ризику, які іншими методами оцінити неможливо, простота розрахунку	Здобуті результати мають суб'єктивний характер, невисока точність оцінки
Нормативний метод	Простота розрахунку та оперативність	Невисока точність оцінки, не дає можливості врахувати нюанси конкретної ситуації
Метод аналізу чутливості	Дозволяє проаналізувати, яким буде ризик під впливом різних факторів	Не дозволяє оцінити, яке буде значення ризику насправді
Метод використання аналогів	Використання попереднього досвіду робіт за відсутності чіткої бази для порівняння	Ігнорування фактору розвитку будь-якої діяльності, невисока точність

Оскільки кожний із розглянутих методів має недоліки, то в практичній діяльності слід використовувати декілька методів. Природно, отримані різними методами результати будуть відрізнятися, але дослідження розходжень між ними дозволить виявити чинники, які враховуються в одних методах і відсутні в інших, що впливає на точність оцінки і достовірність результатів. Аналіз розходжень у результатах дасть змогу виявити існуючі тенденції розвитку майбутніх подій з погляду ризику тих чи інших видів діяльності.

Наук. керівн. Верещагіна Г. В.

Література: 1. Тарасова К. І. Методологічні засади кількісної оцінки ризиків / К. І. Тарасова // Наукові записки. Серія "Економіка". – 2013. – Випуск 23. – С. 367–372. 2. Вітлінський В. В. Перша всеукраїнська науково-практична конференція з проблем економічного ризику / В. В. Вітлінський, Л. В. Колобова // Фінанси України. – 1999. – № 1. – С. 130–132. 3. Дудар Т. Г. Інноваційний менеджмент : навч. посібн. / Т. Г. Дудар, В. В. Мельниченко. – Тернопіль : Економічна думка, 2008. – 250 с. – С. 181–200. 4. Микитюк П. П. Інноваційний менеджмент : навч. посібн. / П. П. Микитюк. – Тернопіль : Економічна думка, 2006. – 295 с. – С. 177–209.